

Utdrag av statsminister Odvar Nordlis foredrag i
Mo i Rana mandag 14. mars 1977.

I de siste årene har den vestlige industrielle verden gjennomgått det dypeste økonomiske tilbakeslag siden 1930-årene. I de fleste industriland har vi nok en gang opplevd produksjonsnedgang og høy arbeidsløshet. Økonomer og politikere har ikke greid å mestre problemene denne gangen.

For 1 år siden var det alminnelig oppfatning at vi da passerte bunnen i tilbakeslaget. Vi hadde da i Vest-Europa og Nord-Amerika i alt om lag 15 millioner mennesker som var uten arbeid.

- 2 -

Men det hersket likevel en viss optimisme fordi så mange tegn pekte mot at vi fra våren og sommeren 1976 igjen skulle komme inn i en god oppgangsperiode. Men det viste seg istedenfor at oppgangen ble langt svakere og mer faglende enn vi trodde for 1 år siden. Ekspertene er fortsatt heldigvis samstemt om at bunnen i nedgangen er passert og at forholdene på produksjonssiden og på arbeidsmarkedet gradvis vil bli lettere.

Men oppgangen går altfor sakte, og den er ujevn fra land til land. Alt i alt har det vært nesten like mange arbeidsløse i Vest-Europa og Nord-Amerika denne vinteren som det var forrige vinter.

Utviklingen i Norge har på mange måter fortonet seg nokså annerledes enn for de fleste andre industrilandene.

Det gjelder både når vi ser på statistikk^{over} produksjon og sysselsetting og arbeidsløshet, og det gjelder hvordan folk flest har oppfattet den økonomiske situasjonen omkring seg. De norske næringsgrenene var i hvert fall i den første tiden av tilbakeslaget ikke så sterkt rammet av den internasjonale krisen. Dertil kommer at regjeringen her hjemme har ført en langt mer aktiv motkonjunkturpolitikk enn det vi har sett i de fleste andre land. Dette skyldes både at vi har lagt så stor vekt på å holde sysselsettingen oppe, og det skyldes også at landet har hatt en økonomisk evne til å bære kostnadene ved en slik motkonjunkturpolitikk.

I store trekk kan vi si at det meste av det økonomiske liv og arbeidslivet i Norge fram til for vel 1 år siden følte seg lite berørt av tilbakeslaget. Inntektsutviklingen var gunstig og sysselsettingen var fortsatt høy.

Etter Regjeringens initiativ ble det i løpet av fjoråret brukt flere hundre millioner kroner på å holde hjulene i gang i arbeidslivet. Det ble bevilget betydelige beløp til direkte sysselsettingstiltak, men de viktigste tiltak var trolig lån og finansieringsordninger for industribedrifter, for å sette dem i stand til å holde produksjon og sysselsetting oppe ved å produsere for lager, eller ved finansielt å sette dem i stand til å ri stormen av. For ungdom ble det satt i verk en lang rekke spesielle tiltak med sikte på å gjøre det lettere for dem å komme inn i arbeidslivet og finne faste jobber.

Etter hvert som den svake internasjonale økonomiske situasjonen trekker ut i langdrag, blir det vanskeligere å føre en motkonjunkturpolitikk som forhindrer

at tilbakeslaget slår ut i den enkeltes sysselsettingsmuligheter og inntektsmuligheter.

Dette er noe av bakgrunnen for de problemer som man nå strir med hos myndighetene og i næringslivet, ikke minst når det gjelder jern- og stålindustrien. Hittil har produksjonen ved de viktigste avdelingene ved Norsk Jernverk vært holdt oppe ved en betydelig produksjon for lager. Kostnadene ved dette fører til store driftsunderskott ved selskapet, og dette har vært en rimelig løsning for en statlig hjørnesteinsbedrift som Norsk Jernverk i Mo i Rana. Samfunnsmessig er det riktigere å kunne bidra til å holde hjulene i gang enn å unngå et stort driftsunderskott på statens hånd. Men også her står vi overfor en ny og alvorligere vending i de økonomiske utsiktene for det inneværende året. Av

flere grunner er det ikke mulig å opprettholde produksjonen på det nivå den hittil har hatt, og derfor har man også ved denne bedriften måttet gå til det skritt at det for en meget stor del av de ansatte blir nødvendig å gå ned til en innskrenket arbeidsuke.

Det viktige spørsmål som Regjeringen for tiden er meget sterkt opptatt av er hvordan vi på lengre sikt skal kunne løse problemer av den type som landets økonomi i de siste par år er kommet i. Utviklingen i disse årene har vært et alvorlig varsel om at den internasjonale økonomiske utviklingen på lengre sikt kanskje ikke alltid vil være så skyfri og enkel som den har vært i store deler av etterkrigstiden.

Regjeringens holdning til dette og dens strategi

i arbeidet framover faller langs to linjer. Den ene linjen gjelder den internasjonale siden ved problemene. Regjeringen har allerede engasjert seg betydelig i det internasjonale økonomiske samarbeid hvor Norge deltar, for å vinne forståelse for at de større toneangivende industrilandene må legge en betydelig vekt på sysselsettingssituasjonen. I flere land har man vært så opptatt av de alvorlige prisstigningsproblemerne som også har herjet verden de siste årene, at sysselsettingshensynet er blitt skjøvet noe i bakgrunnen.

Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen har invitert til et større faglig/politisk møte for europeiske sosialdemokratiske ledere fra det politiske liv og fagbevegelsen. Dette møte vil finne sted i Oslo om 3 uker. Jeg går ut fra at drøftingene av sysselsettingssituasjonen og produksjons-

utviklingen i Europa vil bli et hovedtema der. Videre vil det i mai måned finne sted viktige møter mellom regjeringsmedlemmer både i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling, OECD, og dessuten i EFTA hvor regjeringssjefene skal komme sammen for å prøve å finne internasjonale løsninger på de alvorlige nasjonale problemer vi står overfor.

Den andre linjen gjelder i Regjeringens mer langsiktige arbeid for å holde hjulene i gang. Det gjelder vår egen økonomiske politikk. Åpningen av oljevirkosomhet i norsk økonomi gir oss en betydelig mulighet. Først og fremst gir oljevirkosomheten direkte arbeidsoppgaver til norsk arbeidsliv. Både de direkte og de indirekte virkninger av en oljevirkosomhet, og her tenker jeg både på det som er knyttet til forsøksboring og produksjon av olje på feltene,

samt bruken av olje og gass som innsatselementer i industriell sammenheng. Innenfor den nye form for industriell virksomhet som utvikler seg og utfolder seg i forbindelse med oljevirkksomheten til havs, ligger det nye betydelige muligheter og utfordringer til norsk næringsliv. I mange deler av verden er menneskene i ferd med å utvinne råstoffer under havets overflate. En kan lett se at på lengre sikt er her store og viktige industrielle utviklingsoppgaver.

Indirekte vil oljevirkksomheten gi oss en finansiell og økonomisk styrke som vi kan bruke til å holde andre deler av vårt næringsliv konkurransedyktig.

Allerede i dag er kostnadsnivået i norsk næringsliv høyere enn i nesten alle andre land. Med den stimulans som oljevirkksomheten gir, må vi fortsatt regne med å være

et såkalt høykostland. Dette er en fordel sett fra inntekts-siden til det norske folk, for det betyr at vi har høye inntekter. Men fra produksjonssiden, særlig innen de deler av vår økonomi som står i konkurranseforhold med utlandet, er de høye arbeidskostnadene en ulempe.

På lengre sikt er det derfor viktig at våre kostnader ikke utvikler seg ute av takt med de landene vi er nødt til å konkurrere med i den åpne internasjonale økonomien vi står overfor. Men vi kan ikke løse alle problemene bare ved å holde våre egne kostnader nede.

Det ligger en betydelig mulighet til å styrke vårt næringslivs konkurransevne ved å bruke de økonomiske ressurser som oppstår ved produksjon og salg av olje og gass, til å styrke arbeidsplassene i resten av økonomien. Ved å innrette

oss slik at vi kan skaffe den norske industriarbeider det best mulige tekniske utstyr, vil vi kunne øke effektivitet og produktivitet i norsk produksjon slik at vår konkurransevne vil kunne opprettholdes selv med høye kostnader.

Det må også skytes inn at i tillegg til denne linje i investerings- og finansieringspolitikk for vår industri, vil det til enhver tid også kreves en betydelig oppfinnsomhet og innsats fra våre bedriftsleders side, når det gjelder å finne fram til produkter og markedsføring som er god nok i dagens og morgendagens harde konkurranse.

Ved å bruke de overskudd som oljevirkksomheten skaper til å styrke produksjonsgrunnlaget i den øvrige del av næringslivet, som vi fortsatt vil være avhengige av, vil vi også bidra til ^{at} virkningen av oljevirkksomheten blir en varig og bred styrking av norsk arbeidsliv og økonomisk liv.

Dette er særlig viktig for alle de industrielle bedrifter og de industrisamfunn som vi fortsatt må ha som hjørnesteiner i utviklingen av våre distrikter. I de sentrale deler av landet kan disse problemene av og til være enklere, fordi mulighetene til å skifte over til alternativ produksjon og ysselsetting er så mye større. Men i de deler av landet hvor disse mulighetene er mindre, er det enda mer nødvendig å styrke de bedriftene og den produksjon som er etablert.